Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko 2022
VNS 5/2022 vp

Johdanto

Tasa-arvopoliittisessa selonteossa linjataan valtioneuvoston sukupuolten tasa-arvopolitiikkaa ja asetetaan Suomen pitkän ajan kansalliset ja kansainväliset tasa-arvotavoitteet 2020-luvun loppuun saakka.

Väestöliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto selonteosta, jonka valmistelussa olemme yhtenä yhteistyötahona olleet aiemmin mukana. Selonteossa on tehty perusteellista taustatyötä ja arvioitu sukupuolten tasa-arvon tilannetta ja tulevaisuuden tavoitteita Suomessa. Selonteon laatimisessa on käytetty hyväksi tarkkoja tilastotietoja, erilaisia indikaattoreita ja mittareita sekä monipuolista muuta taustamateriaalia.

Kokonaisuudessaan selonteko edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Väestöliitto pitää selontekoa selkeänä ja esitettyjä näkökohtia perusteltuina. Tavoitteet on käyty monipuolisesti läpi ja esitetty hyvin, miksi juuri ne ovat kansallisina tavoitteina tarpeen. Myös keskeisiä haasteita on nostettu esille. Toimenpidelinjausten sijaan tasa-arvopoliittinen selonteko tarjoaa pitkän linjan tavoitekehyksen. Tulevat hallitukset määrittelevät omat toimenpiteensä sekä miten kullakin hallituskaudella varmistetaan sukupuolten tasa-arvotavoitteiden saavuttaminen.

Perusteellisuudestaan huolimatta selonteko jää melko yleiselle tasolle. Herää kysymys, olisivatko astetta konkreettisemmat toimenpide-ehdotukset olleet mahdollisia. Vastuu jätetään ja siirretään nyt kokonaan tuleville hallituksille. Vaikka tämän selonteon alussa kerrotaan, että kyse on tavoitelinjausten koonnista, voisiko siinä olla mukana myös tarkempia politiikkatoimia? Eräissä muissa selonteoissa on otettu mukaan myös tarkempia toimenpide-ehdotuksia.

Tässä lausunnossa Väestöliitto keskittyy tarkastelemaan muutamia aihekokonaisuuksia (vrt. selonteon teema-alueet 1, 5 ja 6). Väestöliitto on erikseen antanut tasa-arvopoliittista selontekoa koskevan lausunnon sivistysvaliokunnalle 17.10.2022 ja nostanut siinä esiin näkökohtia myös kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta.

Tasa-arvoinen ja syrjimätön Suomi - mitä edelleen painotettava?

Eroon työsyrjinnästä

Jotta yhdenvertaisuus ja erityisesti sukupuolten tasa-arvo voisi toteutua läpileikkaavasti yhteiskunnassa, on sekä lainsäädännön että eri viranomaisten toimivallan jaon oltava selkeä. Kuten selonteossa esimerkkinä mainitaan, ei yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivalta tällä hetkellä kata työelämän syrjintätapauksia. Tämä kaventaa oikeussuojaa henkilöille, jotka kokevat syrjintää työelämässä seksuaalisen suuntautumisensa perusteella. Seksuaalinen suuntautuminen on kielletty syrjintäperuste yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) mutta ei laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) eli nk. tasa-arvolaissa. Näin ollen **seksuaalisen suuntautumisen perusteella koettu työsyrjintä** tulee vain harvoin viranomaisten tietoon. Tähän on saatava muutos.

Lisäksi työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmia ja palkkakartoituksia koskevaa sääntelyä tulisi täsmentää ja selkiyttää niin, että **sukupuoleen perustuvat palkkaerot** voitaisiin havaita ja niihin voitaisiin välittömästi

puuttua. Palkkasyrjintää epäilevällä on monenlaisia esteitä nostaa mahdollista syrjintää esille. Haasteet liittyvät muun muassa tiedonsaantioikeuksiin palkoista. Tietojen saannin ja prosessin moniportaisuus voi nostaa syrjintää epäilevän kynnystä aloittaa selvitysprosessia. Sukupuolisyrjintää kokeneen oikeusturvassa on puutteita ja oikeusturvan parantamista on jatkettava. Samalla on kiinnitettävä huomiota myös perinteisten miesvaltaisten alojen selittämättömiin palkkaeroihin sukupuolten välillä (noin 5 prosentin palkkaero). Seurantaa on tehtävä eri toimialojen tilastojen ja lainsäädännön avulla (vrt. myös samapalkkaisuusohjelma).

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään tasa-arvolain lisäksi myös muussa lainsäädännössä. Selonteossa on hyvin nostettu esille **työelämää koskevan lainsäädännön kehittäminen**, liittyen esimerkiksi itsensä työllistämiseen, alustatalouteen, vuokratyöhön ja vaihtelevaan työaikaan, joissa sukupuolinäkökulma tulisi ottaa huomioon.

On myös arvioitava, miten **raskaussyrjintäsuojaa sekä imetyksen suojelua** voisi nykyisestään vahvistaa (vrt. myös ILO:n äitiyssuojelun uudistamista koskeva yleissopimus n:o 183). Suojan tarve tulisi tunnistaa myös muissa kuin tavanomaisimmissa lapsen saamisen tilanteissa. **Suojaa** tulisi vahvistaa myös **lapsettomuushoitoihin osallistumisen ja adoptioprosessin vireilläolon** perusteella.

Käytännössä aina, kun valmistellaan lainsäädäntöä, jonka vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen ovat merkittäviä, olisi sukupuolivaikutukset otettava erityisesti huomioon.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia vahvistamalla tasa-arvoon

Suomi ei voi täysin saavuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteita, jos tasa-arvotavoite (tavoite 5) ei toteudu ja jos seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja lisääntymisoikeutta koskeviin tavoitteisiin ei päästä. Seksuaalioikeudet ovat sidoksissa ihmisoikeuksien toteutumiseen ja laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen. Kestävä kehitys edellyttää, että ihmisillä on näkemystä, voimavaroja ja tahtoa muuttaa ja kehittää yhteiskuntaansa. Seksuaalioikeuksien takaaminen mahdollistaa päätökset omasta elämästään ja kouluttautumisen. Siten seksuaalioikeudet ovat edellytys kestävän kehityksen toteutumiselle.

Tasa-arvotavoitteita ei voida saavuttaa ilman, että **seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet** toteutuvat. Seksuaalioikeuksien keskiössä on jokaisen oikeus ilmentää ja toteuttaa omaa sukupuoltaan ja seksuaalisuuttaan haluamallaan tavalla. Suomen on sitouduttava siihen, että jokaisen ihmisen hyvä seksuaali- ja lisääntymisterveys- sekä oikeudet toteutuvat.

Jos eduskunnassa parhaillaan käsittelyssä oleva **translain uudistus** viedään läpi niin, että alaikäisten mahdollisuus sukupuolen vahvistamiseen jätetään pois, tärkeä uudistus jää merkittävällä tavalla puutteelliseksi. Jos näin käy, Väestöliitto pitää keskeisenä, että käynnistetään viivästyksettä jatkovalmistelu soveltuvimman ratkaisun löytämiseksi siihen, miten oikeus sukupuolen vahvistamiseksi voidaan turvata myös alaikäisille.

Lisäksi haluamme tuoda esiin intersukupuolisten lasten aseman. **Intersukupuolisten lasten** kehollisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden turvaamiseksi, asiasta tulee säätää erikseen, joko nyt säädettävää translakia mahdollisimman pian täydentämällä tai muun potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn yhteydessä. (Väestöliiton lausunto laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, HE 189/2022.)

Oikeudellisen sukupuolen vaihtoehtoina on lainsäädännössä edelleen binäärisesti vain mies ja nainen. Kuten aiemmissakin Väestöliiton kannanotoissa olemme esittäneet, pidämme tärkeänä, että lähitulevaisuudessa edistetään myös mahdollisuutta saada virallisesti vahvistetuksi ns. kolmas/neutraali vaihtoehto heille, joiden sukupuoli-identiteetti ei mahdu binääriseen luokitteluun.

Seksuaaliterveyspalveluja vahvistettava

Seksuaaliterveyspalvelujen laadun ja määrän heikkeneminen yhteiskunnan säästötoimenpiteiden vuoksi on julkisen talouden tiukkenemisen vuoksi riski. Resurssien tilapäinen tai pitempiaikainen väheneminen voi johtaa seksuaaliterveyspalvelujen, kuten ehkäisypalveluiden laadun heikkenemiseen, saatavuuden vaikeutumiseen sekä seksuaalirikollisuuden uhrien tukipalvelujen kehittämisen ja toiminnan laajentamisen ehtymiseen.

Maksuttoman ehkäisyn tarjoaminen nuorille tukee seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien toteutumista. Nuorten maksuttoman ehkäisyn kokeilu on jatkossa vakinaistettava velvoittavaksi toimintamalliksi kaikilla hyvinvointialueilla. Samoin sitä tukee varhaiskasvatus- ja koulutusjärjestelmän läpäisevä ja ikätasoisesti toteutettu kokonaisvaltainen **seksuaalikasvatus**, joka vahvistaa ymmärrystä jokaisen oikeudesta rikkomattomaan koskemattomuuteen sekä rakentaa yhteiskuntaa, jossa on tilaa sukupuolen moninaisuudelle.

Seksuaalioikeudet EU:ssa ja kansainvälisillä foorumeilla

Seksuaalioikeuksien tasa-arvoiseen toteutumiseen vaikuttavia keinoja ovat: lapsuudesta alkava ikätasoinen, kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus, oikeus laadukkaisiin lisääntymisterveys- ja ehkäisypalveluihin sekä jokaisen ihmisen itsemääräämisoikeuden toteutuminen. Näihin kuuluvat myös suunnitelmallinen seksuaalioikeustiedon turvaaminen niille väestöryhmille, joilla ei aiempien elinolosuhteiden vuoksi – esim. kieli- tai kulttuuriset esteet – ole ollut riittävää ja oikeaa tiedonsaantimahdollisuutta. Oikeuksien toteuttamiseen kuuluu samoin myös hedelmällisyystietouden vahvistaminen ja monipuolinen lapsettomuushoitojen tarjonta ilman syrjintää. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteissä myös järjestöillä on sellaista osaamista, joka tukee seksuaalioikeuksien toteutusta.

Suomen on edistettävä erityisesti **seksuaalioikeuksien toteutumista EU:ssa ja kansainvälisillä foorumeilla**. Seksuaalioikeudet ovat yksi keskeisemmistä tasa-arvoa edistävistä asioista. Tasa-arvoa ei voida saavuttaa, jos kaikki eivät voi päättää omasta kehostaan, lapsiluvustaan sekä pari- ja muista ihmissuhteistaan. Tasa-arvon edistämisessä on siis huomioitava erityisesti heikoimmassa asemassa olevien, kuten naisten ja tyttöjen, vammaisten ihmisten ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen seksuaalioikeudet. Nämä näkökohdat on huomioitava myös Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen suuntaamisessa.

Väkivallan kitkeminen

Ennalta ehkäisevät toimet ovat tärkeitä myös **lapsiin ja nuoriin** kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Lapsiin kohdistuvan väkivallan muodot vaihtelevat. Esimerkiksi lapsen pitkäaikainen sairaus tai vamma lisää lapsen riskiä joutua kaltoinkohdelluksi. Tytöt ja pojat altistuvat väkivallalle hieman eri tavoin: Pojilla on enemmän fyysisen uhan kokemuksia kuin tytöillä, tytöt kokevat enemmän seksuaalista häirintää ja väkivaltaa sekä henkistä tai fyysistä väkivaltaa perheessä. (THL)

Väkivallan ehkäisemisen ja siihen puuttumisen työkaluja on kehitettävä ja pidettävä käytössä yhteiskunnan eri toimijoiden yhteistyönä. Esimerkiksi Väestöliiton Et ole yksin -palvelu on tuottanut verkkokurssin lapsiin kohdistuvan häirinnän ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Kurssi on suunnattu erityisesti urheiluseurojen valmentajille, työntekijöille ja vapaaehtoisille.

Ennaltaehkäistään **vähemmistöryhmiin**, kuten transihmiset, vammaiset, rodullistetut ihmiset, kohdistuvaa väkivaltaa. Moniperusteisuus on oltava mukana arvioinneissa, ratkaisuissa ja toimenpidesuosituksissa.

Suomessa on samalla purettava **stereotyyppistä ajattelua miehistä/nuorista miehistä/pojista** väkivallan tekijöinä ja uhreina nimenomaan maskuliinisuuden näkökulmasta. On perehdyttävä myös muihin näkökulmiin ja taustatekijöihin niin tutkimuksen kuin erilaisten interventioiden ja toimenpiteiden myötä. Ennaltaehkäiseviä toimia on saatava aikaan, ja seurantaa on tehtävä erilaisten tilastojen ja indikaattorien avulla.

Poikaerityinen osaaminen ja palvelut ovat yksi tapa pyrkiä muuttaa voimakkaina koettuja sukupuolispesifejä odotuksia, jotka estävät osaa pojista näyttämästä tunteitaan tai avun tarvettaan. Järjestössämme Väestöliitossa Poikien puhelin toimii tällaisena palveluna valtakunnallisesti.

Toisaalta on otettava vahvasti esiin **tekijän näkökulma ja vastuu**, koskien esimerkiksi ihmiskaupan toteuttamista, pedofiliaa, väkivaltaista radikalisoitumista, poliittisia tai uskonnollisia ääriliikkeitä, erilaisia rikollisryhmiä, kunniamurhia, lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa uskonnollisissa yhteisöissä ym. On erittäin tärkeää ehkäistä ja hillitä sellaisten radikaalien liikkeiden nousua, joilla on yhtymäkohtia rasismiin ja seksismiin ja jotka kyseenalaistaisivat ihmisoikeudet niin Suomessa kuin muissa maissa.

Tasa-arvoisesti hyvinvoiva Suomi: töissä ja kotona – ja näiden välissä?

Sosiaaliturvan uudistamiseen tasa-arvotavoite

Sosiaaliturvauudistuksen yhtenä päätavoitteena on työllisyyden, osallisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen sukupuolten tasa-arvoa vahvistavalla tavalla. Uudistuksessa on tärkeää ottaa huomioon sukupuolten erilainen työmarkkina-asema ja hoivavastuun epätasainen jakautuminen sekä niiden mahdolliset vaikutukset eläkkeisiin, sosiaaliturvaan ja palvelujen käyttöön. Näiden erojen vaikutukset kumuloituvat ihmisen koko elinkaarelle ja vaikuttavat myös eläkkeiden kertymiseen. Onnistuessaan sosiaaliturvauudistuksella on myönteisiä vaikutuksia eri sukupuolten eläketurvaan ja tasa-arvoon.

Selonteossa viitataan yksilöperusteisen sosiaaliturvan merkitykseen tasa-arvon näkökulmasta. Väestöliitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että yksilöperusteista perusturvaa on erittäin tärkeää täydentää lapsen elatuksesta huolehtivien tuella, kuten lapsilisäjärjestelmällä ja eri etuuksien lapsikorotuksilla ja muilla elementeillä, jotta esimerkiksi yksinhuoltajuudesta tai monilapsisuudesta nykyistä harvemmin muodostuisi köyhyysriski. Tuissa tulee huomioida erilaiset perhetyypit ja asumisratkaisut, kuten lasten vuoroasuminen.

Toimeentuloturvan uudistamisen ohella on kiinnitettävä **huomiota työn ja perheen, sekä erityisesti työn ja omaishoivan, yhteensovittamisen** mahdollisuuksiin ja tuettava lainsäädännöllisin ja erilaisin kannustavin toimin perheystävällisen työkulttuurin kehittämistä ja vahvistumista eri alojen työpaikoilla.

Koulutuksen ja työelämän segregaatiota lievennettävä

Monien hyvien tasa-arvosaavutusten rinnalla Suomen erityisenä ongelmana työelämässä on ollut **eri alojen voimakas sukupuolittainen segregoituminen**, mikä tulee selkeästi ilmi myös selonteosta: miehet eivät juurikaan hakeudu perinteisille naisvaltaisille aloille, kuten hoiva-, kasvatus- ja sosiaalialalle. Jatkossa on kaikessa päätöksenteossa ja viestinnässä kiinnitettävä huomiota siihen, että ei vahvisteta yksipuolista käsitystä miesten vs. naisten töistä ja hoivavastuun jaosta. Lisäksi tavoitteena ja houkuttimena olisi edelleen tukea naisvaltaisten hoiva-, kasvatus- ja sosiaalialojen palkkakehitystä ja työoloja (ml. riittävät henkilöresursoinnit), jolla on vaikutusta kaikkiin sukupuoliin ja koko yhteiskuntaan. Seurantaa koulutusalojen ja eri toimialojen sukupuolisegregaatiosta ja sen toivottavasta vähenemisestä on tehtävä eri tilastojen ja indikaattorien avulla.

Perheellistymisen vaikutuksia tasoitettava työn ja perheen toimivalla yhteensovittamisella

Perheellistymisen vaikutukset jakautuvat edelleen epätasa-arvoisesti niin koko yhteiskunnassa kuin yksilötasolla. Naisvaltaisten alojen työantajat kantavat miesvaltaisia aloja suuremman taloudellisen taakan perhevapaista. Perhevapaauudistus voi osaltaan muuttaa kehityksen suuntaa. Perhevapaiden voi ennustaa aiheuttavan synnyttäneille henkilöille jatkossakin enemmän ja pidempiä urakatkoksia kuin toiselle vanhemmalle. Tällä on vaikutusta myös eläkekertymään.

Naisten henkilökohtainen elämänaikainen ansiotulokertymä kärsii lastensaannista huomattavasti, kun taas perheelliset miehet tienaavat keskimäärin lapsettomia enemmän. Näihin asioihin on saatava käytännön muutosta muunkin kuin sosiaaliturva- ja perhevapaauudistuksen toteutumisen myötävaikutuksella.

Samoin riskinä voidaan pitää imettävän vanhemman kokemaa syrjintää työpaikalla työn ja perheen yhteensovittamista koskevissa tilanteissa ja urakehityksen kannalta, sekä näistä johtuen imettäjän hyvinvoinnin vaarantumista ja negatiivisia vaikutuksia imetyksen jatkamiseen, talouteen ym.

Suomi ei ole vieläkään ratifioinut ILO:n äitiyssuojelun uudistamista koskevaa yleissopimusta n:o 183**.** Yleissopimus velvoittaa takaamaan naiselle oikeuden yhteen tai useampaan päivittäiseen imetystaukoon tai päivittäiseen työajan lyhennykseen lapsen imettämiseksi. Imetystauot ja työajan lyhennys laskettaisiin työajaksi, ja niistä maksettaisiin sen mukaisesti. Näitä toimia ei Suomessa ole nähty tarpeellisiksi vanhempainvapaiden keston ja työajan lyhentämismahdollisuuksien vuoksi.

Väestöliitto, samoin kuin mm. lapsiasiavaltuutettu, pitää tätä asetelmaa hyvin ongelmallisena: YK:n lapsen oikeuksien komitea on yleiskommentissa nro 15 edellyttänyt, että sopimusvaltiot takaavat ILO:n äitiyssuojelun uudistamista koskevan yleissopimuksen n:o 183 noudattamisen. Suomessa imetystä koskevan työaikalainsäädännön puuttuminen vaikeuttaa lasten oikeutta parhaaseen ravintoon sekä imettäjän turvaa työelämässä. Tältä osin lainsäädännön puuttuminen ei tue asiaa koskevaa kansainvälistä tutkimusnäyttöä eikä niitä tavoitteita, joita on olemassa WHO:n suosituksissa ja YK:n lapsen oikeuksien komitean rintaruokinnan edistämistä koskevissa tavoitteissa ja kansallisen imetyksen edistämisen toimintaohjelmassa.

Imetyksen jatkamista osana toimivaa työn ja perheen yhteensovittamista ja sukupuolten tasa-arvoa tulisi Suomessa tukea aktiivisesti erilaisin käytännön toimin ja lainsäädäntöä kehittämällä. Sitä pitää edistää kansainvälisten suositusten sekä kansallisen imetyksen edistämisen toimintaohjelman mukaisesti.

Pitkät perhevapaat ovat kaikkien vanhempien oikeus sukupuoleen katsomatta. Asennemuutosta tarvitaan kuitenkin edelleen eri alojen työpaikoilla. Kaikissa työpaikkaorganisaatioissa voidaan tehdä aktiivisia ja kannustavia toimia perhevapaiden käytännön toteuttamiseksi lainmukaisesti ja sujuvasti. Käytännön osaamista ja resursointia perhevapaiden toteutukseen ja sukupuolineutraaliin kannustamiseen työpaikoilla ja muualla yhteiskunnassa on vahvistettava. Lisäksi on tuettava rakenteellisia toimia, joilla muokataan käsitystä miehen roolista ja puretaan historiallista painolastia siitä, minkälaista isyys on ja mitä isiltä odotetaan töissä vs. äideiltä odotetaan kotona. On tuettava vanhemmuuden ja perheiden moninaisuutta, erilaisia yksilöllisiä ja perhekohtaisia ratkaisuja ja erilaisia tilanteita eri perhevaiheissa.

Väestöliitto jatkaa edelleen perheystävällisyyttä rakentavaa ja tukevaa Ohjelmaa, johon osallistuvat edelläkävijäorganisaatiot voivat konkreettisin arvioiduin kehittämistoimin saavuttaa Perheystävällinen työpaikka -tunnuksen.

Tavoitteena tulee Suomessa olla, että lastensaannin henkilökohtaiset ja yhteiskunnalliset vaikutukset talouteen, uraan, vapaa-aikaan ja hyvinvointiin ovat mahdollisimman samankaltaiset riippumatta lapsen saaneen henkilön sukupuolesta. Juuri voimaan astuneen perhevapaauudistuksen toteutumista käytännössä niin perheissä kuin työpaikoilla on seurattava tarkasti lähivuosina ja tehtävä perhevapaamalliin tarvittaessa korjausliikkeitä, jotta sukupuolten ja vanhemmuuden tasa-arvo pääsee toteutumaan.

Lapsitoiveiden toteutukseen tasa-arvoa

Vanhemmuuden tasa-arvotavoite tulee asettaa myös lapsitoiveiden toteuttamismahdollisuuksien näkökulmasta. Lapsettomuus on Suomessa kasvanut viime vuosikymmenen aikana erityisesti vähemmän koulutetuilla ja pienituloisilla naisilla ja miehillä. Lapsettomien osuus on yli 50-vuotiaista naisista jo 26 prosenttia ja miehistä 35 prosenttia. Taloudelliset huolet ja tulevaisuuden näkymien epävarmuus sekä lisääntymisterveyden haasteet voivat lykätä perheen perustamista ja lapsihaaveita. Seurantaa on tehtävä sekä perheitä koskevien tilastojen että työpaikka- ja toimialakohtaisten, kunnallisten ja valtakunnallisten indikaattorien avulla. Suomen tilannetta on myös verrattava muiden maiden tilanteeseen.

Jotta ihmiset voivat ja rohkenevat toteuttaa lapsitoiveitaan, työelämässä tarvitaan uutta syrjintää ehkäisevää lainsäädäntöä. Esimerkiksi yhden vanhemman perheiden huoltajien, etävanhempien, sateenkaariperheellisten, erityistarpeisen lapsen huoltajien ja lapsen kuoleman kokeneiden asema kaipaa parannusta. Samoin hedelmöityshoidossa käyvien ja lasta adoptoivien asema työelämässä kaipaa vahvistamista. Esimerkiksi irtisanominen tai lomauttaminen voi keskeyttää adoptioprosessin.

Yhteenveto ja ehdotus lainsäädännön uudistamiseksi

Tällä hetkellä moniperustaisen syrjinnän määrittely eroaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä niin, että tasa-arvotyössä moniperustaisuus edellyttää aina sukupuolisyrjinnän näkökulmaa, mutta yhdenvertaisuustarkastelussa sukupuoli ei ole määritelmään aina kuuluva erotteluperuste. Tarkastelun tulisi aina olla sensitiivistä kaikkien syrjintäperusteiden suhteen. Tasa-arvotarkastelun pitäisi olla sensitiivistä naisten/tyttöjen, miesten/poikien ja muunsukupuolisten aikuisten/lasten näkökulmasta.

Yksilön kannalta on merkittävää, joutuuko hän syrjinnän ja ihmisoikeusloukkauksen kohteeksi, ja mitkä ovat loukkauksen seuraukset hänen tilanteessaan ja elämässään. Loukkaus ei koskaan ole hyväksyttävää ja se tuottaa kärsimystä riippumatta siitä, onko taustalla yksi vai useampi syrjintäperuste.

Tilanteen selkiyttämiseksi tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki olisi syytä yhdistää yhdeksi kokonaisuudeksi. Tällöin yksi laki ohjaisi yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden suunnittelua, arviointia ja valvontaa. Yksi laki kattaisi myös moniperustaisen syrjinnän tilanteet. Käytäntöjen yhtenäistäminen selkeyttäsi ja helpottaisi lain käytännön soveltamista ja voisi pitkällä ajalla tehostaa tavoitteiden saavuttamista.

On tärkeää, että Suomi pyrkii tasa-arvon kärkimaaksi sekä samalla sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestäväksi yhteiskunnaksi. Suomen sitoutuminen Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen on tärkeää. Tavoitteet on niissä asetettu vuoteen 2030 asti.

Selonteossa asetetaan Suomen pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet erityisesti 2020-luvulla. Ne tukevat läpileikkaavasti Agenda 2030 toimintaohjelman tavoitetta sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta. Toivottavasti Suomi pääsee 2030-tasa-arvotavoitteisiin viimeistään seuraavien seitsemän vuoden aikana. On myös hienoa kuulla, että sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistelussa tasa-arvon seurantajärjestelmä. Tämä on erittäin tärkeä uudistus Suomen tasa-arvopolitiikan tulevaisuuden ja seurannan kannalta.

Yhteenvetona Väestöliitto ehdottaa, että tasa-arvoselonteosta antamassaan mietinnössä eduskunta edellyttäisi hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain yhdistämiseksi yhdeksi kokonaisuudeksi., jotta yksi laki ohjaisi yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden suunnittelua, arviointia ja valvontaa ja kattaisi myös moniperustaisen syrjinnän tilanteet.

Tämä tekisi kokonaisuudesta myös ihmisten kannalta ymmärrettävämmän. Nykyinen tilanne on viranomaisvaltuuksien kannalta epäselvä. Tämä vastaisi esimerkiksi muissa Pohjoismaissa hyväksi koettua suuntaa.

Helsinki, 29.11.2022

VÄESTÖLIITTO RY

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja

Anna Kokko
erityisasiantuntija, kehityspäällikkö